

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
104. ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ЗАХАРИ СТОЯНОВ“ – ГР. СОФИЯ

УТВЪРЖДАВАМ!

Директор:.....

/Д. Николова/

МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА
В 104. ОУ „ЗАХАРИ СТОЯНОВ“ – ГР. СОФИЯ

Разработен въз основа на Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, утвърден със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката. Настоящата редакция е съобразена с действащата нормативна уредба към 14.10.2026 г.

Механизмът е приет на заседание на Педагогически съвет на училището с Протокол №13/14.09.2026 г. и утвърден със Заповед на директора №1547/14.03.2026 г.

I. ПРЕДМЕТ И ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

Настоящият механизъм урежда основните принципи, отговорности и процедури за превенция, разпознаване, сигнализиране, интервенция и последваща подкрепа при случаи на насилие и тормоз в 104. ОУ „Захари Стоянов“ – гр. София. Той се прилага спрямо всички участници в образователния процес и има за цел да гарантира сигурна, позитивна и подкрепяща училищна среда.

Механизмът е разработен в съответствие с действащата нормативна уредба, включително Закона за предучилищното и училищното образование, Закона за закрила на детето, Наредбата за приобщаващото образование, Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето и Механизма за противодействие на тормоза и насилието, утвърден със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката. Наредбата за приобщаващото образование изрично изисква дейностите по превенция и интервенция да се разработват въз основа на утвърдения механизъм и алгоритъм.

1. Насилие

Съгласно § 1 от Допълнителната разпоредба на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето „насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водещ до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, който може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. В същата разпоредба са дадени определенията за физическо, психическо и сексуално насилие и за пренебрегване.

2. Тормоз

Тормозът е форма на насилие, която се характеризира с повторяемост или устойчив модел на агресивно поведение, дисбаланс на силите между участниците и причиняване на вреда, унижение или изолация. При оценката на ситуацията се отчитат поведението на всички участници, включително свидетелите, контекстът, продължителността, повторяемостта и възможността на детето да се защити.

Не всяка проява на конфликт, спор, еднократна агресивна реакция или закачка представлява тормоз. Еднократният инцидент обаче може да представлява насилие и изисква подходяща реакция и оценка на риска.

3. Основни форми

Физическо насилие/тормоз – удряне, блъскане, ритане, спъване, щипане, дърпане, задържане, причиняване на болка, повреждане или отнемане на вещи и др.

Психическо/емоционално насилие – обиди, унижаване, подигравки, заплахи, изнудване, изолиране, разпространяване на слухове, манипулиране, публично засрамване, дискриминационно или друго унижително отношение.

Сексуално насилие/тормоз – нежелано словесно, невербално или физическо поведение със сексуален характер, включително сексуализирани обиди, коментари, изображения, докосвания, принуждаване или склоняване към сексуални действия.

Кибертормоз – обидни, заплашителни или унижителни съобщения, публикации, снимки, видеоклипове или други действия чрез електронни средства и социални мрежи, включително разпространяване на съдържание без съгласие и злоупотреба с профили или самоличност.

4. Разграничаване на игра, конфликт и тормоз

Показател	По-вероятно игра/конфликт	Признаци на тормоз
Роли и сила	Ролите се сменят; страните имат сравнително равни възможности.	Едната страна трайно доминира или има значително предимство.
Емоционална реакция	Участниците обикновено се чувстват комфортно и могат да прекратят ситуацията.	Едно дете е уплашено, унижено, напрегнато или се опитва да се отдалечи.
Повторяемост	Епизодична ситуация без устойчив модел.	Повтарящо се или системно поведение.
Граница	При поискване поведението спира.	Повтаря се въпреки ясно заявено „Спри“.
Публика/свидетели	Няма целенасочено привличане на публика.	Свидетелите се окуражават да се присъединят или унижението е публично.

II. НОРМАТИВНА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОСНОВА

Механизмът се прилага като част от цялостната училищна политика за подкрепа за личностно развитие, позитивен организационен климат и позитивна дисциплина. Законът за предучилищното и училищното образование възлага на институциите да разработват и прилагат цялостни политики за подкрепа за личностно развитие, позитивен организационен климат и позитивна дисциплина, а чл. 185 регламентира задължението за дейности по превенция на тормоза и насилието и за мотивация и преодоляване на проблемното поведение.

Наредбата за приобщаващото образование, чл. 44, поставя акцент върху цялостния подход и координираните усилия за предотвратяване на тормоза и насилието, а чл. 45 урежда дейности за въздействие върху вътрешната мотивация при проблемно поведение.

Съгласно чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето всеки, на когото стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжен незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи; същото задължение има и лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако е обвързано с професионална тайна.

III. ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ

- Създаване и поддържане на сигурна, позитивна и подкрепяща образователна среда.
- Недопускане и навременно разпознаване на насилието и тормоза във всичките им форми.
- Ясно разпределение на отговорностите при сигнал, установен случай или съмнение за насилие/тормоз.
- Защита на най-добрия интерес на детето и зачитане на неговото достойнство и право да бъде изслушано.
- Предоставяне на подкрепа на пострадалото дете, на детето, което е извършило насилие, и на свидетелите, съобразно потребностите им.
- Партньорство с родителите и взаимодействие с компетентните институции и услуги.
- Документиране, проследяване и оценка на предприетите мерки.

IV. УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ

Политиката се реализира на равнище училище, клас/паралелка и индивидуален случай. Дейностите се планират въз основа на оценка на рисковите фактори и установените потребности в училищната общност.

1. Дейности на равнище училище

- Определяне със заповед на директора на Училищен координационен съвет (УКС) за превенция и противодействие на насилието и тормоза и определяне на неговите функции и отговорности.
- Ежегодна оценка на ситуацията и актуализиране на училищния план за превенция и интервенция.
- Поддържане на ефективна система за дежурства и наблюдение на местата с повишен риск.
- Периодично обсъждане на темите за насилието, тормоза, кибертормоза, дискриминацията и безопасното общуване в училищната общност.
- Квалификация и методическа подкрепа на педагогическите специалисти.
- Информиране за наличните услуги и ресурси в общността.

2. Дейности на равнище клас

- Провеждане на дискусии, ролеви игри, казуси и други дейности в часа на класа.
- Съвместно с учениците изработване и периодично преразглеждане на правила за уважително и безопасно поведение.
- Развиване на умения за саморегулация, ненасилствено разрешаване на конфликти, търсене на помощ и подкрепа от възрастен.
- Тематични срещи и информационни дейности с родители.
- При необходимост – насочване към психолог/педагогически съветник и други подходящи специалисти.

3. Включване на родителите

Родителите са партньори в превенцията и интервенцията. Те се информират своевременно за случаи, засягащи тяхното дете, и за предприетите от училището действия, при спазване на изискванията за защита на личните данни и конфиденциалност. Разговорите се провеждат в спокойна и партньорска среда, с фокус върху безопасността и най-добрия интерес на детето.

V. ИНТЕРВЕНЦИЯ ПРИ СИГНАЛ ИЛИ УСТАНОВЕН СЛУЧАЙ

Всеки служител на училището, който стане свидетел на насилие/тормоз или получи информация за такъв случай, предприема незабавни действия за защита на детето и уведомява директора съгласно вътрешната процедура. Задължението за сигнализиране по чл. 7 от Закона за закрила на детето не се заменя от вътрешното уведомяване на директора. При данни, че дете се нуждае от закрила, се уведомяват незабавно компетентните органи по закрила и/или полицията съобразно конкретния случай.

1. Незабавни действия при всяка ситуация

- Прекратяване на ситуацията и осигуряване на безопасност на всички участници. При физическа агресия децата се разделят и физическият контакт се прекратява незабавно; намесата трябва да бъде необходима, пропорционална и насочена единствено към предотвратяване на непосредствена опасност.
- Осигуряване на първа помощ/медицинска помощ при необходимост.
- Спокойно изслушване на участниците и свидетелите поотделно, без публично противопоставяне и без внушаване на вина.
- Незабавно уведомяване на директора и, когато е приложимо, на родителите/настойниците или лицата, които полагат грижи за детето.
- Оценка на риска и определяне на нивото на случая.

2. Нива на интервенция

Ниво	Характеристика	Основни действия
Първо ниво – нарушаване на правила	Еднократна проява или нарушение на правила без данни за устойчив модел на тормоз и без сериозни последици.	Прекратяване; разговор и педагогическа работа; изясняване на причините; възстановяване на нарушените отношения/щети при възможност; проследяване; уведомяване на родител при необходимост. При първо ниво случаят не се вписва в дневника за случаи на тормоз, освен ако оценката на риска налага друго.
Второ ниво – тормоз/повтарящи се нарушения	Повтарящи се нарушения, тормоз или насилие с по-сериозни последици, без непосредствена опасност за живота и здравето.	Прекратяване и обезопасяване; уведомяване на директора и УКС; оценка на случая; уведомяване на родителите; индивидуална и групов работна; план за подкрепа/действие; проследяване; при необходимост – сигнал до ОЗД и/или полиция.

Трето ниво – тежък/системен случай или непосредствен риск	Системно насилие, тежки последици или ситуация с опасност за живота и здравето на участник.	Незабавно прекратяване и защита; незабавно уведомяване на директора; незабавно сигнализиране до компетентните органи по закрила и/или полицията; уведомяване на родителите; кризисна и психологическа подкрепа; оценка на потребностите; план за действие; интензивна работа и проследяване.
---	---	--

VI. ДОКУМЕНТИРАНЕ И ПРОСЛЕДЯВАНЕ

За случаите от второ и трето ниво се води дневник/регистър на случаите на насилие и тормоз в съответствие с утвърдения механизъм. Документирането включва само необходимата информация: дата, място, клас, участници, кратко описание на случая, предприети действия, насочване и проследяване. Достъп до информацията имат само лицата, за които това е необходимо за изпълнение на служебните им задължения.

При работа по конкретен случай се извършва оценка на риска и потребностите, определят се отговорните лица и срокове, предприемат се мерки за подкрепа и се проследява ефектът от тях. При необходимост се включват външни специалисти и институции.

VII. РОЛИ И ОТГОВОРНОСТИ

1. Директор

- Организира и контролира изпълнението на механизма.
- Определя със заповед състава и функциите на УКС.
- Осигурява взаимодействието с ОЗД, МВР, социални и здравни услуги и други компетентни структури.
- Осигурява условия за документиране, проследяване и отчетност.

2. Училищен координационен съвет

- Планира, координира и проследява дейностите по превенция и интервенция.
- Участва в оценката на случаите от второ и трето ниво и предлага мерки.
- Подпомага класните ръководители и педагогическите специалисти.
- Анализира данните и предлага актуализации на училищните мерки и процедури.

3. Класен ръководител/учител

- Реагира незабавно при установен случай и осигурява безопасността на учениците.
- Уведомява директора и следва определената процедура.
- Работи за възстановяване на безопасната среда в класа и проследява поведението.
- Поддържа конструктивна комуникация с родителите.

4. Психолог/педагогически съветник

- Извършва психологическа/педагогическа оценка и консултиране в рамките на компетентността си.
- Подпомага индивидуалната и груповата работа и кризисната интервенция.
- Консултира педагогическите специалисти и родителите и участва в работата по случай.

5. Родители

- Съдействат за изясняване на случая и за изпълнение на договорените мерки.
- Поддържат контакт с училището и своевременно споделят информация, свързана с безопасността и благополучието на детето.

6. Ученици

- Спазват правилата за безопасно и уважително поведение.
- Не насърчават, не разпространяват и не прикриват насилие или тормоз.
- Сигнализират доверен възрастен при риск или когато станат свидетели на насилие/тормоз.

VIII. РАБОТА С РОДИТЕЛИ И ВЪНШНИ ИНСТИТУЦИИ

При необходимост училището взаимодейства с Дирекция „Социално подпомагане“ – Отдел „Закрила на детето“, органите на МВР, ДПС, общински структури, социални и здравни услуги и други компетентни организации. При наличие на данни за дете, нуждаещо се от закрила, се спазват задълженията за незабавно сигнализиране по чл. 7 от Закона за закрила на детето.

IX. СПЕЦИФИЧНИ ДЕЙСТВИЯ ПРИ КИБЕРТОРМОЗ

- Запазване на доказателства – съобщения, линкове, екранни снимки и друга информация, без допълнително разпространяване на съдържанието.
- Незабавно уведомяване на директора и оценка на риска за детето.
- При необходимост – сигнализиране до МВР и/или ОЗД.
- Работа с учениците и родителите за безопасно използване на електронни устройства и социални мрежи.
- Не се допуска самоволно разследване, публично разпространяване на материали или повторно травмиране на детето.

X. КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ И ЗАЩИТА НА ДАННИТЕ

Информацията за случаи на насилие и тормоз се обработва само доколкото е необходима за защита на детето, предприемане на мерки и изпълнение на законови задължения. Не се допуска публично обсъждане на лични данни, снимки, видеозаписи или подробности за случая извън кръга на лицата и институциите, които имат законово основание и необходимост да ги получат.

XI. МОНИТОРИНГ И АКТУАЛИЗИРАНЕ

УКС извършва ежегодна оценка на ефективността на превантивните и интервенционните дейности, анализира регистрираните случаи и информацията от ученици, родители и педагогически специалисти и предлага мерки за подобряване на училищната политика. Механизмът се актуализира при промени в нормативната уредба, при установена необходимост или по решение на Педагогическия съвет.

XII. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

1. Настоящият механизъм е задължителен за всички служители на 104. ОУ „Захари Стоянов“ в рамките на техните компетентности.
2. Механизмът се прилага заедно с Правилника за дейността на училището, Етичния кодекс на училищната общност, училищния план за превенция и интервенция и останалите вътрешни правила и процедури.
3. При противоречие между настоящия механизъм и действаща нормативна разпоредба се прилага нормативният акт, а механизъмът се актуализира при първа възможност.
4. Механизмът се довежда до знанието на педагогическите специалисти, непедагогическия персонал, учениците и родителите по подходящ начин.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Класификация и примерни действия

Таблицата има практическо предназначение. Нивото се определя след оценка на конкретния случай; посочените примери не изчерпват възможните прояви.

Ниво	Примерни прояви	Документиране и действия
I – нарушение на правила	Еднократна обида; кратък спор; еднократно блъскане без сериозни последици; конфликт, при който страните са относително равнопоставени.	Незабавна педагогическа реакция; разговор; възстановяване на отношенията; работа с класа при необходимост; проследяване.
II – тормоз/по-сериозно насилие	Повтарящи се обида/унижения; системно изолиране; повтарящо се блъскане/удряне; отнемане или повреждане на вещи; заплахи; разпространяване на унизително съдържание онлайн.	Вписване в дневника/регистъра; оценка на случая; работа с участниците; уведомяване на родители; план за действия и проследяване; сигнал до компетентни органи при необходимост.
III – тежък/системен случай или риск	Тежка физическа агресия; оръжие/опасен предмет; тежки заплахи; сексуално насилие; тежък кибертормоз; действия с непосредствен риск за живота/здравето; системна злоупотреба.	Незабавна защита и прекратяване; директор; ОЗД/МВР; родители; интензивна работа по случай; оценка на потребностите; план за действие; проследяване.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Вътрешен алгоритъм за реакция - стъпки

1. Сигнал/наблюдение на ситуацията
2. Незабавно прекратяване и обезопасяване
3. Уведомяване на директора
4. Оценка на риска и определяне на ниво
5. Уведомяване на родители и компетентни институции при необходимост
6. Документиране

Подкрепа и работа с всички участници

Проследяване и оценка на резултата